

BOGANMELDELSER

C. Reinold Noyes: THE INSTITUTION OF PROPERTY. A Study of the Development, Substance and Arrangement of the System of Property in modern Angloamerican Law. Longmans, Green & Co. New-York & Toronto. 1936. XIV + 615 S.

Noyes bearbejder et Grænseemne mellem Økonomi og Retssociologi, men regner selv sin Bog til den egentlige Økonomi, som han deler i tre Gren:

1) En almindelig Undersøgelse af den menneskelige Natur maa afsløre Bevæggrundene for økonomisk Handlen. »We know that man makes the economic machine go, but we do not know what makes man go« (S. 9). Den empiriske Psykologi er efter Noyes Mening ikke naaet saa langt frem, at den kan løse denne økopsykologiske Opgave.

2) En Analyse af de økonomiske Institutioner skal foretages i to Retninger: a) Stukturlæren udforsker Institutionernes »statiske« Forhold, medens b) Funktionslæren belyser deres »dynamiske« Virkemaade. — Noyes betegner denne Gren, der udgør en væsentlig Del af den specielle Økociologi, som »institutional economics«.

3) Den klassiske Nationaløkonomi har efter Noyes begrænset sig til, hvad han kalder den økonomiske Kvasi-Mekanik, som gaar ud fra det tænkte homo oeconomicus i Stedet for det levende Menneske, som er Økopsykologiens Genstand.

Noyes holder sig til the institutional economics, men indskrænker sig til en Undersøgelse af den — i hvert Fald for Nutidsøkonomien — vigtigste Institution: Ejendommen. — Kapitalisme, Profitøkonomi o. l. Udtryk rammer ikke den moderne Økonomis Kærne; Noyes anser *W. C. Mitchell's* Betegnelse »business economy« for rigligere, da »det er første Gang i Menneskehedens Historie, at der er udformet en særskilt organisatorisk Opbygning, som kun tjener den økonomiske Virksomhed«. Ejendommen er denne Organisations Rygrad. — Den klassiske Nationaløkonomi gaar stiltiende ud fra, at det økonomiske Liv har materielle Goder og Tjenesteydelser til Genstand, medens det i Virkeligheden er »exchanges of various types of property rights — including credit money — which are more or less remote from and do not affect the physical locus of a good nor involve its handling«. Forf. befinder sig her i Overensstemmelse med *R. v. Jhering*, som har udtrykt samme Tanke mere enkelt: »Det økonomiske Kresløb . . . er ikke en Omsætning af Objekter, men en gensidig Overførelse af Rettigheder«. — Det primitive økonomiske Livs umiddelbare Genstande er Nytegodter og Arbejdsydelser, men i Nutiden er det i større Udstrækning hine samfundsmæssige Abstraktioner, som er skudt ind imellem konkrete Personer og konkrete Objekter. Ikke Objekterne selv, men Menneskenes Forhold til dem er Nutidsøkonomiens vigtigste Fakta, og knapnok en Fjerdedel af alle Transaktioner vedrører efter Noyes umiddelbart materielle Goder (S. 2).

BOGANMELDELSER

C. Reinold Noyes: THE INSTITUTION OF PROPERTY. A Study of the Development, Substance and Arrangement of the System of Property in modern Angloamerican Law. Longmans, Green & Co. New-York & Toronto. 1936. XIV + 615 S.

Noyes bearbejder et Grænseemne mellem Økonomi og Retssociologi, men regner selv sin Bog til den egentlige Økonomi, som han deler i tre Grene:

1) En almindelig Undersøgelse af den menneskelige Natur maa afsløre Bevæggrundene for økonomisk Handlen. »We know that man makes the economic machine go, but we do not know what makes man go« (S. 9). Den empiriske Psykologi er efter Noyes Mening ikke naaet saa langt frem, at den kan løse denne økopsykologiske Opgave.

2) En Analyse af de økonomiske Institutioner skal foretages i to Retninger: a) Stukturlæren udforsker Institutionernes »statiske« Forhold, medens b) Funktionslæren belyser deres »dynamiske« Virkemaade. — Noyes betegner denne Gren, der udgør en væsentlig Del af den specielle Økociologi, som »institutional economics«.

3) Den klassiske Nationaløkonomi har efter Noyes begrænset sig til, hvad han kalder den økonomiske Kvasi-Mekanik, som gaar ud fra det tænkte homo oeconomicus i Stedet for det levende Menneske, som er Økopsykologiens Genstand.

Noyes holder sig til the institutional economics, men indskrænker sig til en Undersøgelse af den — i hvert Fald for Nutidsøkonomien — vigtigste Institution: Ejendommen. — Kapitalisme, Profitøkonomi o. l. Udtryk rammer ikke den moderne Økonomis Kærne; Noyes anser *W. C. Mitchell's* Betegnelse »business economy« for rigligere, da »det er første Gang i Menneskehedens Historie, at der er udformet en særskilt organisatorisk Opbygning, som kun tjener den økonomiske Virksomhed«. Ejendommen er denne Organisations Rygrad. — Den klassiske Nationaløkonomi gaar stiltiende ud fra, at det økonomiske Liv har materielle Goder og Tjenesteydelser til Genstand, medens det i Virkeligheden er »exchanges of various types of property rights — including credit money — which are more or less remote from and do not affect the physical locus of a good nor involve its handling«. Forf. befinder sig her i Overensstemmelse med *R. v. Jhering*, som har udtrykt samme Tanke mere enkelt: »Det økonomiske Kresløb . . . er ikke en Omsætning af Objekter, men en gensidig Overførelse af Rettigheder«. — Det primitive økonomiske Livs umiddelbare Genstande er Nytegoder og Arbejdsydelser, men i Nutiden er det i større Udstrækning hine samfundsmæssige Abstraktioner, som er skudt ind imellem konkrete Personer og konkrete Objekter. Ikke Objekterne selv, men Menneskenes Forhold til dem er Nutidsøkonomiens vigtigste Fakta, og knapnok en Fjerdedel af alle Transaktioner vedrører efter Noyes umiddelbart materielle Goder (S. 2).

De samlede, paa Ejendomsstanden beroende Relationer danner Undersøgelsens Genstand, men Noyes indsnævrer yderligere sit Arbejdsfelt ved kun (statisk) at studere Ejendommens Struktur, ikke (dynamisk) dens Virkemaade. Ejendommens Udformning i Lovgivningen bliver da fremtrædende, og man er efter at have læst Indledningen, tilbøjelig til at beklage, at Noyes vel støtter sig til den moderne Retssociologis Fader *Jhering*, men ikke kender Østrigeren *E. Ehrlich* og hans Retning. Det synes nemlig, som om Noyes i Overensstemmelse med *E. Durkheim* overvurderer de engang bestaaende Institutioners Stivhed og Modstandskraft¹⁾, og derudover ensidigt betoner Institutionernes lovfæstede, normerede Form, men overser deres Egenskab af »før-retslige« Samfundsinstitutioner²⁾. Netop her satte nemlig *Ehrlich*, *Kantorowicz* m. fl. ind med deres realistiske Videredannelse af Retshistorismen; de fremhæver, at Retstilstanden og Retsinstitutionerne ikke maa søges i Loven, men i det virkelige Livs retslige Forhold, dets Anvendelse af Lovens Regler og dets selvstændige Nydannelser af Fremgangsmaader og Ordensforhold ved Siden af — og sommetider udenom — Loven. Dette, i Retssociologien overordentlig frugtbare Synspunkt vilde rimeligvis have gjort sig stærkere gældende fra Begyndelsen, hvis Forf. ikke havde begrænset sig til Ejendommens Struktur, men ogsaa taget dens Virkemaade med; det centrale Spørgsmaal havde da været: hvad bruger det økonomiske Liv Retskonstruktionerne til, hvorledes følger det sine økonomiske Nydannelser ind i Lovens givne Skema?

Noyes' Bog holder dog heldigvis paa dette Punkt mere end den lover; hans Grundighed beskytter ham mod en Afsporing. Forf. skelner klart mellem »the real substance of the institution of property« og »the legal clothes, in which this institution is wrapped«. Han holder de to tydeligt fra hinanden, vælger »the legal clothes« som Udgangspunkt, men taber ikke »the substance« af Syne.

En kritisk Gennemgang af de tildels med stor filologisk Udrustning³⁾ gennemførte retshistoriske Tankegange er umulig her. Hovedtanken er, at Størstedelen af Nutidens begrebsmæssige Retstænkning og Teori stammer fra Rom, men at Lovenes Hovedindhold (for U. S. A.s Vedkommende) har Rod i engelsk Retsudvikling. — Kap. I. Den romerretslige Ejendoms-konstruktion kan kun forstaaes paa Grundlag af det romerske Samfund; dette bestod oprindeligt af et Flertal patriarkalske Familier. Den dertil svarende retslige Grundform var *dominium*, en Slags »pre-property«, som var meget mere omfattende end Ejendommen. Den senere Statsorganisation var en Udvidelse af Familieprincippet, en Familie over Familierne. Ejendoms-systemet var den Gang lige saa udfoldet som Tanken om Arbejdsydelse mod Løn. (S. 27—130). — Kap. II. Den senere Udvikling leder op til to Slags Retsforhold til baade Personer og Ting, eftersom disse befandt

¹⁾ »the institution or organization, once established and in operation, is not greatly subject to the influence of individual motivation . . .« (S. 11) og flere lignende Vendinger.

²⁾ ». . . the necessary prelude to any systematic and realistic analysis of the structure and functioning of the institution of property, at least in its non-mechanical aspects, is an analysis of property in the law« (S. 1).

³⁾ Vedhæng I: Det gamle Retssprogs Etymologi. S. 539—82.

sig indenfor eller udenfor Familiens dominium: Personret—Obligationsret, Ejendom—Servitut. — Paa Republikens seneste Tid og i Kejsertiden blev Rom økonomisk Stormagt. Den klassiske Romerret bærer Præg af denne storøkonomiske og bymæssige Udvikling, hvis »economic superstructure« trænger den agrarisk-familiale Underbygning i Baggrunden. Romerrettens varige Indflydelse paa den europæiske (og indirekte den amerikanske) Retsudvikling gik dog fortrinsvis ud fra den agrariske Underbygning, da Storøkonomien ikke havde overlevet Folkevandringen. Først i Senmiddelalderen, da en ny Verdenshandel begyndte at spire frem, blev de til den økonomiske Overbygning svarende Dele af Romerretten atter draget frem »from its eastern refuge«, og Glossatorerne indledede Receptionen. Forf. konkluderer: i Undersøgelsen af Roms tidligere Retstilstand og af Mittelalderen maa man fremhæve den landlige Samfundsorganisation, hvoraf Lovens senere Konstruktion er fremgaaet; i Roms klassiske Epoke og i den moderne Tid gælder det derimod om at fæste Øjet umiddelbart paa Lovens Retskonstruktioner. Men disse blev dog i stor Udstrækning omformet og tillempet efter den anderledes artede nyevropæiske Økonomis Behov. (S. 131—220). — Kap. III. Hoveddrivkraften i romersk Retsudvikling er Familieautoritetens Opretholdelse i to Henseender: indadtil (personretslig) og udadtil (obligationsretslig). Det engelsk-fevdale Retsslivs (common law) Drivkraft derimod er Begrænsningen af Fevdalherrens Magt. Retsinstitutionerne faar derved en betonet »Beskyttelseskarakter« — Beskyttelse mod baade Herrer og ligestillede. Den engelske Ejendomsrets øverste Synspunkt er det at sikre uforstyrret Besiddelse af en Ting. Den romerske Ejendomsret, som er afledet fra dominium, er strengt eksklusiv; en Persons Forhold til en Ting taaler ingen Afskygninger; i det fevdale System med sine mange Overordningsforhold (Æskesystem, eller efter Noyes: lineal system of landholding) har et Flertal Personer forskelligt afgrænsede Rettigheder m. H. t. een Ting. Tanken om Besiddelse er stærkere betonet her end i Rom, men Besiddelsen er en samlet og sammensat Helhed af Rettigheder, ikke »en Ting«. Her har den moderne Form sin Oprindelse; de konkrete Ting er traadt i Baggrunden og erstattet af »a concurrent and qualitative division of the various elemental relations which may exist between men with respect to the objects of property«. (S. 284). Denne Udvikling, som efter Forf. ikke har fundet fuldt Udtryk i Lovgivningen, er den engelske¹⁾ Agrarrets Bidrag til den moderne Ejendomsinstitution. (S. 221—284). —

Kap. IV. Den følgende retsteoretiske Undersøgelse af Ejendommens og de andre tinglige Rettigheders Struktur og indbyrdes Forhold til hinanden i de moderne U. S. A., hvis Indhold ikke lader sig gengive med faa Linier, giver som Resultat: den amerikanske Retsteori er fortrinsvis hentet fra romersk Retstænkning. Lovgivningens nuværende Struktur er ikke alene betinget af den sociale, politiske og økonomiske Udvikling, men endnu mere af Retshaandhævelsens Tradition, og der bestaar som Regel ikke Lige-
løb imellem de to. »Det Kompleks af Retsprincipper og Doktriner, som

¹⁾ Da Noyes sigter til Ejendomsretten i U. S. A., holder han sig til Englands Mittelalder som Forstadium og sætter Lighedstegn mellem engelsk og fevdal. Det samme gælder naturligvis (med Afvigelser) ogsaa for andre fevdale Retssystemer.

fremgaar deraf, virker ofte kunstigt i Forhold til de praktiske Kendsgerninger, Loven skal anvendes paa«. Her følger en Sætning, saa ægte rets-sociologisk, at *Ehrlich* kunde have skrevet den: »Retsvidenskaben klassificerer og analyserer, ud fra sin hævdvundne Tænkemaade, de Rettigheder, som Loven ønsker at give og bekræfte, dog ikke i Overensstemmelse med Rettighedernes Natur og Kilde, men paa Grundlag af de traditionelle Hjælpemidler (Remedier), der skal anvendes overfor Overgreb. Modsætningen vokser, eftersom Lovens teoretiske Gennemarbejdelse skrider frem«. (S. 349). Loven ligner lappede Pjalter, der nødtørftigt indsvøber Ejendommens Substans, i Stedet for at være Institutionens Benrad. (S. 285—349). — Kap. V. En Fremstilling af amerikansk Retspraksis giver det Indtryk, at »en Gruppe overordentlig kloge og vidende Mænd (Dommerne) ufortrødent trænger frem til Ejendommens indre Substans, men at et arkaisk Formularium bestandig hindrer dem i at give adækvate Begrundelser for deres Domme«. Det fattige Forraad af Klassifikationer, Rets-typer og Begrebsbestemmelser, der staar til Raadighed, svarer til et Hyrdesamfunds Behov, og de er allerede udvidet og tillempet udover alle rimelige Grænser. (S. 350—412). —

Kap. VI. og VII. undersøger det moderne Ejendomsforholds Substans og Opbygning. Noyes kendetegner selv dette Trin i sin Studie som en »stripping off the legal clothes« for at naa frem fra Retsinstitutionen til den faktiske Samfundsinstitution. (S. 413). Noyes gaar ud fra, at Samfundsinstitutionerne er Kontrolmidler; han vender tilbage til den i Indledningen fremsatte Paastand om, at et selvstændigt Organisationsapparat, udelukkende for økonomisk Virksomhed, er Nutidens Særkende og skelner mellem tre Sfærer af Samfundsliv: 1) den huslige, 2) den politiske, 3) den økonomiske. Dertil svarer tre Kontrolsystemer: 1) den intrafamiliale Kontrols Betydning er mindsket, da Familiens gamle politiske, økonomiske og pædagogiske Opgaver er indsnævrede; 2) den super- og interfamiliale Kontrol har i Nutiden kun ringe økonomisk Betydning, da den politiske og økonomiske Sfære blev skilte fra hinanden ved Fevdalismens Opløsning; 3) den økonomiske Sfære har to Kontrolsystemer, som er samlet om Ejendom og Arbejde. — Kontrolsystemerne bestaar selvstændige ved Siden af hinanden, men skærer over hinanden, og den enkelte kan have Andel i flere af dem. — Ejendommen, som oprindeligt havde Karakter af Magt (dominium) er bleven til begrænset Overhøjhed over Ting, dens Indhold er Adgang til Ting og visse Krav man har til andre m. H. t. en Ting. Det negative overvejer, moderne Ejendomsret er et System af Beskyttelse og Begrænsning. Noyes kritiserer og afkræfter de kendte Teorier om Ejendommens Væsen, navnlig Teorierne om Brugs- og Bytteværdi, og han kommer efter en Granskning af Forholdet mellem personlig og tinglig Ret til følgende Definition: Ejendom er en beskyttet Rettighed eller et Komplex af Rettigheder, som umiddelbart eller middelbart sigter til et materielt eller kvasi-materielt ydre Objekt, som Tidens og Stedets Samfundsorden tillader at være Genstand for den Art privat eller offentlig Kontrol, der er indeholdt i Retsformernes Tilegnelse, Besiddelse eller Brug — en afgjort retspositivistisk Begrebsbestemmelse! Disse Retsformer, hvis praktiske Betydning er Retten til at udelukke Uvedkommende fra Adgang og Indblanding, er Værnemidler, Skranker. — Disse to sidste Kapitler beskæftiger sig iøvrigt ind-

gaaende med følgende Spørgsmaal: Ejendomsrettens Plads i Samfundsordenen og dens Indhold. — Ejendomsrettens Genstande: materielle Ting, kvasimaterielle Objekter (»beskyttede Processer« — hvilket Navn er daarlign valgt, da det skal dække over aandelig Ejendom, Ret til Arbejde osv.), Monopol og Forret, Réttheder uden særskilt Objekt. — Aggregater af Ejendomsrettigheder (Interesser). — Aggregater af Ejendomsinteresser (Formue, Fonds, universitas bonorum). — Ejendommens Struktur.

Noyes' Bog er, hvorledes man end vil stille sig overfor hans enkelte økonomiske og retshistoriske Paastande, et metodisk fremragende Eksempel paa retssociologisk Specialforskning, lige værdifuld for Økonomer, Jurister og Sociologer. Forfatterens Grundighed og respektindgydende Viden maa ikke være spildt; Bogen bør læses — men den er ikke nogen let Kost. Noyes advarer selv de Læsere, hvis første Krav til en Bog er, at den skal være »letforstaaelig«; han siger om sit Emne, hvad der i Grunden gælder for alt videnskabeligt Arbejde: »If one attempts to simplify its design, he is in danger of misrepresenting it, for there is nothing simple about it«.

Theodor Geiger.

Walter Eucken: KAPITALTHEORETISCHE UNTERSUCHUNGEN. Gustav Fischer. Jena. 1934. VI + 194 S.

Denne Bog fremtæder som første Bind i en af dens Forfatter udgivet Skriftrække: »Probleme der theoretischen Nationalökonomie«. Det er vel Anledningen til, at den indledes med en — ca. 50 Sider lang — overordentlig klar og læseværdig Afhandling: »Was leistet die nationalökonomische Theorie?« Forf. vender sig skarpt mod den Opfattelse, at en Videnskab skulde kunne opbygges paa Empiri alene. Hvad Teorien vil give os, er ikke »Erfaringssandheder« (verités de fact), men »Fornuftsandheder« (verités de raison). Som det ogsaa fremgaar af de følgende Afhandlinger, er det imidlertid væsentlig kun statisk Teori, hvormed Eucken beskæftiger sig, og han taler med en vis Ringeagt om Forskere, der — utilfredse med den statiske Teori — anser det for nødvendigt at udvikle dynamiske Teorier for at kunne give en nøjere teoretisk Fremstilling af den skiftende Virkelighed. Naar Eucken herimod indvender, at dette betegner en Forveksling af det konkrete og det abstrakte, idet den individuelle Virkelighed aldrig kan skildres i generelle Udtryk, overser han dog, at der ogsaa kan formuleres en abstrakt, generel, dynamisk Teori, der lige saa vel som den statiske leverer »verités de raison«. Overhovedet savner man hos Eucken den klare Distinktion mellem statisk og dynamisk Betragtningssmaade, som Frisch har gjort nordiske Økonomer fortrolige med.

Efter Indledningen følger tre større kapitalteoretiske »Untersuchungen«, omhandlende (1) Kapital und Kapitalzins, (2) Theorie des Sparens og (3) Das Maschinenproblem, hvoraf dog de to sidste har en mere skitse-mæssig Form. Det væsentligste for Eucken i den første og vægtigste af Afhandlingerne har utvivlsomt været at gøre et Forsøg paa at udbygge den Böhm-Bawerk-Wicksellske Kapitalteori saaledes, at den ogsaa tager den faste Realkapital med i Betragtning.

Som bekendt hviler baade Böhm-Bawerks og Wicksells Fremstilling af Omvejsproduktionen paa den Forudsætning, at al Kapital kan betragtes